

ÇEVRE BİLİNCİNİN GELİŞTİRİLMESİNDE TOPLUMA HİZMET UYGULAMALARI DERSİNİN ÖNEMİ: NİĞDE ÜNİVERSİTESİ SINIF ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI ÖRNEĞİ**THE IMPORTANCE OF COMMUNITY SERVICE PRACTICES COURSE IN IMPROVING ENVIRONMENTAL AWARENESS: THE EXAMPLE OF NIGDE UNIVERSITY FACULTY OF EDUCATION**

*Mustafa TALAS**
*Abdullah KARATAŞ***

Özet:

Günümüzde çevre sorunlarının, artık insanoğlunun geleceğini tehdit eden boyutlara ulaştığı pek çok örnekle açıkça görülebilmektedir. Değişen iklim koşulları, eriyen buzullar, yok olan türler ve çölleşen ormanlar bu örneklerden sadece birkaçı olarak sıralanabilir. Gelecekle ilgili bu karamsar tablonun oluşmasında insan kaynaklı etkenlerin büyük bir rolü bulunmaktadır. Çevresel değerlere karşı yapılan yanlış ve bilinçsiz uygulamalar, pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu sorunları gerçek bir çözüme kavuşturabilmenin yolu ise toplumun bilinçlendirilmesinden geçmektedir. Burada öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Çünkü çevre ve topluma karşı sorumluluk duygusuyla dolu bir nesli, öğretmenler yetiştirecektir. Ancak öğretmenlerin öğrencilerine vereceği sorumluluk duygusunu, öncelikle kendilerinin taşıması gerekmektedir. İşte Topluma Hizmet Uygulamaları (THU) dersi ile öğretmen adaylarına bu sorumluluğun verilmesi hedeflenmektedir. Çevre bilincinin geliştirilmesinde THU dersinin önemini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma çerçevesinde, Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı öğretmen adaylarının gerçekleştirmiş oldukları çeşitli projeler ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çevre Sorunları, Çevre Bilinci, Sorumluluk, Öğretmenler.

Abstract:

Today, it can be clearly seen with too many examples that environmental problems now have reached the proportions that threaten the future of mankind. Changing climate conditions, melting glaciers, endangered species and deforestation can be listed as just a few of these examples. The human-induced factors have great

* Doç. Dr., Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü – Niğde mtalas44@hotmail.com

** Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Çevre Bilimleri Doktora Öğrencisi – Ankara abduallahkaratas3@gmail.com

role in the formation of this pessimistic picture. The unconscious and wrong practices against environmental values bring about many problems. The way to solve these problems depends on the awareness of society. Here, a big responsibility is on the teachers' shoulders. Because the teachers will educate a generation filled with a sense of responsibility towards the environment and society. However, teachers themselves should carry the sense of responsibility before passing it on to their students. With the community service practices course, the provision of this responsibility to the prospective teachers is aimed at. Within the framework of this study which aims at revealing the importance of the community service practices course in improving environmental awareness, the various projects done by the prospective teachers of Niğde University, Faculty of Education, Primary Education Department will be dealt with.

Key words: Environmental Problems, Environmental Awareness, Responsibility, Teachers.

Giriş

Günümüzde insan kaynaklı çevre sorunlarının temelinde, toplumdaki bilinç eksikliği yatmaktadır. Yaşamak için muhtaç olduğumuz çevrenin, insanların bilinçsizce yaptığı faaliyetleri neticesinde artık yaşanmaz olmaya doğru gittiği söylenebilir. Aslında insanlar çevrelerine karşı yapmış oldukları yanlış uygulamalardan yine kendileri etkilenmektedir.

Şehir bölgelerinin tarım alanlarını tehdit etmesi, orman alanlarını yok etmesi, içilebilir su kaynaklarını kirletmesi; sanayileşmenin etkisiyle de bu tür tehditlerin artması insanların gıda güvenliğinin ve beslenme imkanlarının yok olması riski ile karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır. Bu tür riskler insan toplumlarındaki fiziksel ve sosyal çevrede çok yönlü sorunları ortaya çıkaran faktörler olarak günümüz dünya toplumlarının yaşamsal kaynaklarını tehlike sürecine sokmaktadır (Talas, 2010). Bu bağlamda, yaşam kalitesini şehir ekosistemlerinin sağlığının belirlediği, doğal çevrenin bozukluğunun da toplumsal ve ekonomik çevrenin bozukluğu ile yakından ilişkili olduğu gerçeğinin daima hatırlanması gerekmektedir (Kışlalıoğlu ve Berkes, 2009: 151). Çünkü çevre ve yaşam kalitesi ayrılmaz olarak birbirine bağlı bulunmaktadır (Arvanitis, 2007: 20).

Çoğunluğu Nobel ödüllü, konusunda uzman 1700 kadar dünya çapında bilim insanının, 1992 yılında altını imzaladıkları bildiri metnine göre (Kendall, 1992) çevre sorunlarının ana kaynağı insanların çevre üzerindeki yıkıcı faaliyetleridir. Bilim insanları, insanlarla beraber tüm canlıların geleceğini tehdit eden ve doğal kaynaklar üzerinde korkunç bir baskı uygulayan bu faaliyetlerin bir an önce durdurulması konusunda tüm insanlığı uyarmaktadır (Kendall, 1992). Küresel anlamda dönüşü olmayan bir noktaya gelmeden, doğal dengeyi bozan insan kaynaklı çevre sorunlarına acilen müdahale edilmesi gerekmektedir.

İnsanların çevre sorunları ve bunların çözümleri konusunda eğitim yoluyla bilinçlendirilmeleri, pek çok sorunu çözüme kavuşturabilecektir. Çevre eğitimi ile insanların çevreye karşı tutum ve davranışları olumlu yönde değişebilecek ve aslında bir parçası oldukları doğayla bütünleşmeleri kolaylaşabilecektir. Çocukların yarınlarnı şekillendiren öğretmenlerin, çevre bilincine sahip olması ise, toplumun geleceği açısından gerçekten büyük önem taşımaktadır. Çünkü öğrencilerin çevre koruma ve geliştirmenin önemi ile yetişmeleri, onların ileride çevre sorunlarının çözümünde aktif rol almalarına neden olabilecektir. Öğrencilere çevre bilincini aşılacak bir çevre eğitiminin, eğitim hayatlarının her aşamasında verilmesi daha yaşanabilir bir dünyanın kapılarını açabilecektir.

Çevre eğitiminin, okulöncesinden başlayıp bir ömür boyu süren bir zaman dilimini kapsamaması gerekmektedir. Dolayısıyla böylesine geniş bir süreçte her aşama önem taşımaktadır. İlköğretim de bunlar arasında birçok konuda olduğu gibi çevre bilincinin kökleşmesi adına ayrı bir önem taşımaktadır (Anadolu Üniversitesi, 2011). İşte burada, ilköğretimdeki öğrencileri yetiştirecek olan öğretmenlere büyük bir sorumluluk düşmektedir. Çünkü geleceğin çevreye duyarlı toplum bireylerini onlar yetiştirecektir. Bu çerçevede, öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerine de büyük görevler düşmektedir. Öğretmen adaylarının, gerek teorik gerekse uygulamalı dersler yardımıyla çevre bilinciyle yetiştirilmesi, donanımlarını artıracak, ileride kendi öğrencilerini de çevre bilinciyle yetiştirmelerini sağlayabilecektir. Öğretmen adaylarının çevre bilincini kazanmaları ve geliştirmelerinde, onlara THU dersi yardımcı olabilecektir. Çünkü öğretmen adayları THU dersi çerçevesinde, kendi yaptıkları projelerle sosyalleşerek, toplumun gerçek sorunlarına ışık tutabilme şansını yakalayabilmektedir.

1. Kavram Olarak Çevre ve Çevre Bilinci

Çevre tüm canlılar için vazgeçilemeyecek ve yerine yenisi konulamayacak kadar önem taşımaktadır. Çünkü canlılar çevre içinde yaşamakta, gelişmekte, hayatlarını sürdürmekte ve neticede ölmektedir. Yaşamak için muhtaç olunan hava, su ve toprak çevrenin kapsamı içinde yer almaktadır. Bu nedenle de tüm canlıların yaşamlarını sürdürebilmeleri için çevreleriyle sıkı ilişkileri bulunmaktadır.

Her canlı için bu kadar önemli bir yere sahip olan çevre, canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamı olarak tanımlanabilir (T.C. Çevre Kanunu). Bir başka yönden çevre, canlı ve cansız varlıkların bir arada buldukları birbirini etkiledikleri ve birbirinden etkilendikleri ortamı olarak da ifade edilebilir (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, 2006). Çevre kavramı, insanın diğer insanlarla karşılıklı ilişkilerini, insanların bu ilişkiler sürecinde birbirlerini etkilemesini, insanın kendi dışında kalan tüm canlı varlıklarla, yani bitki ve

hayvan türleriyle olan karşılıklı ilişkilerini ve etkileşimini, insanın canlılar dünyası dışında kalan ama canlıların yaşamlarını sürdürdükleri ortamdaki tüm cansızlarla, yani hava, su, toprak, yeraltı zenginlikleri ve iklimle olan karşılıklı ilişkilerini ve bu ilişkiler çerçevesinde etkileşimini anlatmaktadır (Keleş vd., 2009: 52). Kısaca çevre, bizi çevreleyen ve bir çok yönden etkileyen koşullar anlamına gelmektedir (Sharma, 2012). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere, çevre, canlılar için pek çok anlam ifade etmektedir. Ancak canlıların varlığını sürdürebilmelerinde ön koşul denilebilecek kadar önemli olan çevre, insanlar tarafından ihmal edilmektedir.

Özellikle Sanayi Devrimi sonrası insan çevre ilişkilerinin tamamen insan lehine olarak değiştiği söylenebilir. Bu değişim ile alınıp satılan bir mal gibi görülmeye başlayan çevre değerleri, günümüzde artık tamamen insan ihtiyaçlarına yönelik olarak düşünülmektedir. İnsanlar daha fazla kazanç uğruna türleri yok etmeye, ormanları çölleştirmeye, çevreyi kirliletmeye devam etmektedir. Kirlilik artışıyla beraber canlıların sağlığı tehlike altına girmekte, her geçen gün tükenen türlere bir yenisi eklenmektedir. Ancak artık çevrenin taşıma kapasitesi de tükenmektedir. Günümüzde küresel çevre sorunları tüm canlıların geleceğini tehdit eden boyutlara ulaşmaktadır.

Küresel ısınma, ozon tabakasındaki incelme ve asit yağmurlarının, tamamen insanın ihtiyaçlarını temel alan ve insanı doğadan ayrı düşünen insan merkezli bakış açısıyla ilişkisinin olduğu söylenebilir. Zaten insanlar da bu anlayış çerçevesinde doğanın bütünlüğünü kavrayamamakta ve onu amaçları doğrultusunda kullanabileceği bir eşya gibi görmektedir. Ancak insanlar yeryüzünün geleceğini tehlikeye sokan bu düşünce ile aslında kendi bindiği dalı kestiğini fark edememektedir. Çünkü artık sınır tanımayan çevre sorunları, küresel boyutta insanlarla beraber tüm canlıları da etkileyebilmektedir. Oysa insanlar da tıpkı diğer canlılar gibi yaşamak için temiz hava, su, toprak ve diğer canlılara muhtaçtır. Bu nedenle de çevreyi kendi ihtiyaçları doğrultusunda kullanabileceği bir eşya olarak değil de onu bir parçasıymış gibi görmesi, koruması ve geliştirmesi gerekmektedir. İşte çevre bilinci bu konuda insanlara rehber olabilecektir.

Çevre bilincinden amaçlananın, birçok bilim insanının da vurguladığı gibi çevre bilgisi, çevreye olan tutum ve çevreye yararlı davranışlar olduğu söylenebilir. Bunlar kısaca şöyle açıklanabilir (Erten, 2004: 4-5):

- **Çevre bilgisi:** Çevreye ait sorunlar, bu sorunlara aranan çözüm yolları, ekolojik alandaki gelişmeler ve doğa hakkındaki tüm bilgilerdir.
- **Çevreye yönelik tutumlar:** Çevre sorunlarından kaynaklanan korkular, kızgınlıklar, huzursuzluklar, değer yargıları ve çevre sorunlarının çözümüne hazır bulunuşluk gibi kişilerin çevreye yararlı davranışlara karşı gösterdikleri olumlu veya olumsuz tavır ve düşüncelerin hepsidir.

• **Çevreye yararlı davranışlar:** Çevrenin korunması için gösterilen gerçek, çevre dostu veya çevreye yararlı davranışlardır.

Çevre bilinci ile insanların çevre ile ilişkili olarak bilgilendirilerek, çevreye yönelik tutumlarının olumlu davranışlara dönüştürülmesi hedeflenmektedir. Çevre bilincinin verilebilmesinde ise eğitim faaliyetleri büyük önem taşımaktadır.

2. Çevre Eğitiminin Çevre Bilincinin Geliştirilmesindeki Rolü

Çevre sorunları ile mücadele edilebilmesinde ön koşulun toplumun bilinçlendirilmesi olduğu söylenebilir. Eğitim ise, çevre bilincinin amacına ulaşmasında anahtar bir rol oynamaktadır (Robbins, 2003). Çünkü genellikle, çevre sorunlarının çözümünde eğitimin başta gelen bir çözüm yolu olduğu konusunda giderek yaygınlaşan bir görüş birliği gelişmektedir. Kuşkusuz, çevre sorunları, insanın doğal, yapay çevresini yeniden kavramasını, onu korumasını, yok etmeden kullanmasını gerektirmektedir. Aslında çevre sorunları, insanın çevresini kâr dürtüsüyle alabildiğine sömürmesinden, bireysel çıkarlarını toplumun ortak çıkarlarından daha üstün tutmasından kaynaklanmaktadır (Geray, 1997: 323-324). Bu bağlamda doğal kaynaklar sınırsız görülerek bedava kabul edilmekte ve sadece kâr amacı güdülerek kullanılmaktadır (Eroğlu, 2010: 457). Ancak doğal kaynakların sürdürülebilir bir biçimde kullanılabilmesi için mutlaka tüketmeden kullanma ilkesine uyulması gerekmektedir (Yıldız vd., 2008: 225). Böyle olmasına rağmen, insan kendi çıkarları peşinden koşarken çevreyi ihmal ettiğini, onun değerleri olan hava, su, toprağı nasıl kirlettiğini, ekosistem ve türleri neden yok ettiğini ne yazık ki fark edememektedir.

Dünya tamamen insan kaynaklı nedenlere bağlı olarak her geçen gün kirlenmeye devam etmekte, doğal kaynaklar azalmakta ve doğal afetler dünyanın dört bir yanındaki insanlarla beraber tüm canlıları farklı boyutlarda etkilemektedir. Sadece Hindistan'da her yıl 15 milyon kadar insan çevresel felaketlerden dolayı zarar görmektedir. Dünya genelinde yaşanan seller, depremler, kasırgalar, kuraklık ve volkanlar insanları yerlerinden eden kitlesel ölümlere neden olan çevresel felaketlerden sadece birkaçı olarak sıralanabilir (Baker, 2001). Ancak çevreyle ilişkili olarak insanların yapmış olduğu yanlış uygulamalar, katlanarak yine insanlara dönmektedir. O halde insanların, sadece insanı merkeze alan faaliyetler sonucunda aslında yine kendisinin zarar gördüğünü algılaması ve çevre sorunlarını sahiplenerek parçası olduğu doğaya karşı gerçek değerini vermesi gerekmektedir. Aksi halde tüm teknolojik gücü ve zenginliğine rağmen, insanların doğanın gücü karşısında hala savunmasız olduğu yaşanan pek çok çevresel felaketle açıkça görülebilmektedir.

Geçim ve besinlerini bağlı buldukları çevreden karşılayan yoksul ülke insanları, doğal afetlerle daha fazla boğuşmak durumunda kalmaktadır.

Çünkü çevre sorunları yoksul insanları daha fazla olumsuz yönde etkilemektedir. Çevre sorunları sadece yaşam kalitesini değil, yaşamın sürdürülebilirliğini de tehdit etmektedir (Iizuka, 2000). Aslında doğa üzerindeki baskı ve doğanın bozulmasının, bazı insanların başka insanlar üzerinde baskı ve denetim kurmalarını olanaklı kılan toplumsal baskı ve hiyerarşiden kaynaklandığı söylenebilir (Jardins, 2006: 476). Mevcut çevre sorunlarının çözüme kavuşturulabilmesi, sanayileşmiş zengin ülkelerde yaşayan dünya vatandaşlarının, yaşamak için sağlıklı bir gezegenin varlığının gerekliliğine gerçekten inanmalarına bağlı bulunmaktadır. Buna inanmaları da, onları, doğayla bütünleştirecek, çevrelerini tanımalarını sağlayacak, çevre sorunları hakkında bilgi düzeylerini geliştirecek bir çevre eğitimiyle gerçekleştirilebilir (Robbins, 2003). Çünkü insanlar çevre ve doğal kaynaklar üzerinde baskı yapmaya devam ettiği sürece, onlara kendi eylem ve davranış kalıplarının sonuçlarının nereye varacağını ve çevre sorunlarına karşı bilinç kazanmanın önemini anlatacak en iyi aracın eğitim olduğu söylenebilir (Barrett, 2005:3).

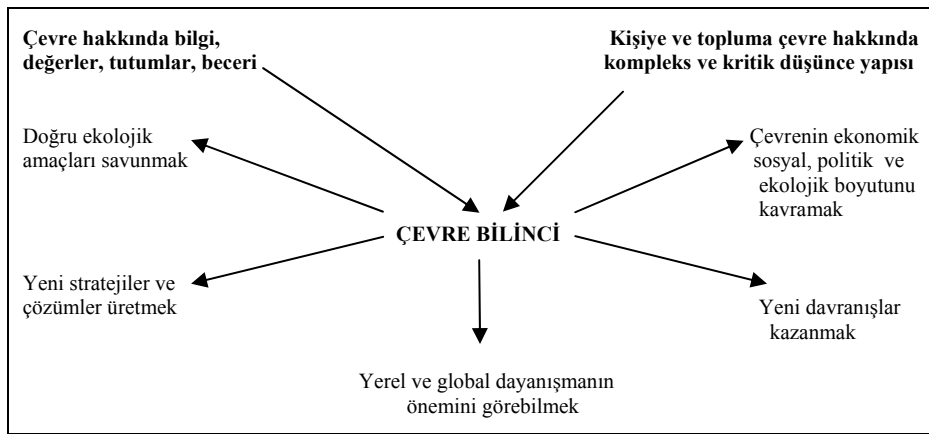
Çevre eğitiminin yalnız bilgi vermek ve sorumluluk hissi oluşturmakla kalmayarak, insan davranışını da etkilemesi gerekmektedir. Bunun için eğitim çalışmalarında işitsel ve görsel materyaller ile uygulamaya ağırlık verilmesi büyük önem taşımaktadır (Oğuz, 2009). Ancak günümüzde artık tüm dünyada eğitimin çeşitli kademelerinde çevre içerikli dersler okutulmasına ve müfredata dahil edilmesine rağmen, tüm bu çabalar karşısında çevre bilincinin tam olarak oluşturulduğu söylenemez. Çünkü gerçek çevre bilincinin verilebilmesi çevre içerikli derslerin daha uygulamaya dönük, sadece bilgiyi ezberlemeye dönük olmadan, çevreyle etkileşim içinde sürdürülmesi gerekmektedir. Öğrencilerin sınıf dışında açık bir ortamda çevre eğitimi alması, onlara eşsiz bir öğrenme deneyimi sağlayabilecek ve doğayla bağlantılarının gelişmesini artıracaktır (Robbins, 2003). Gerçekten de alan gezilerinin aktif bir öğrenme ortamı oluşturarak öğrencilerin aynı anda birçok yönden gelişimini hızlandıran bir özelliği bulunmaktadır (Erentay ve Erdoğan, 2009: 5).

Eğitimcilerin ve kamu görevlilerinin de çevre eğitimi ile ilgili çabaları çevreye duyarlı bir toplum olgusunu gerçeklik haline getirebilecektir. Bir kez rayına oturduktan sonra, çevre için daha kapsamlı koruma mevzuatı belirlenebilecek ve kişisel eylemler artabilecektir. Öğrencilerin doğayla bütünleşmelerini sağlayan çevre eğitimi sayesinde insanlar yaşadıkları gezegenin gerçek değerini takdir edebileceklerdir (Robbins, 2003). İnsanların artık çevre sorunlarına karşı yapılabileceklerin sadece teknoloji ve yasalarla sınırlı olmadığını kavramaları gerekmektedir. Çevre sorunlarıyla mücadelenin ve sürdürülebilir bir yaşamı sağlamanın en temel ve yararlı yolunun, kişilerin davranışlarını, tutumlarını değiştirmek olduğu söylenebilir. Bu da eğitimle sağlanabilecektir (Gülay ve Önder, 2011: 63).

İnsan-çevre ilişkilerinin yeniden düzenlenmesinde anahtar rol oynayacak olan çevre eğitimi, kavram açısından, toplumun her kesiminde yer alan insanların çevre bilincinin geliştirilmesi, çevreye duyarlı, olumlu ve kalıcı davranış değişikliklerine gidilmesi, doğal, tarihi, sosyokültürel değerlerin korunması, çevresel konulara aktif katılımı ve sorunların çözümünde yer alabilmesi olarak tanımlanabilir (Türkiye Çevre Atlası, 2004: 452). Bir başka yönden çevre eğitimi, bireylerin içinde yaşadıkları çevre hakkındaki bilgi ve farkındalık düzeylerini yükseltmek için girişilen eğitim çabaları olarak da ifade edilebilir (Gülay ve Önder, 2011: 47). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere çevre eğitiminin sadece çevre sorunları ve çevre ile ilgili bilgilerle sınırlı kalmayıp, çevre için ve bireylerde farkındalık oluşturmak amacıyla yapılması gerekmektedir. Gerçekten çevre için yapılan eğitim, bireylerde çevre bilinci oluşturarak sorunların aşılmasına yardımcı olabilecektir.

Çevre için eğitimle, bireylerin yaşam biçimleriyle doğa arasındaki karşılıklı etkileşimin doğurduğu koşulların ayırında olmaları ve hem bireysel gelişmelerini, hem de çevrelerini nasıl biçimlendirdiklerini kavramaları amaçlanmaktadır (Geray, 1997: 325). Çevre için eğitimin ana amacı, bireyin çevresini bir bütün olarak kavraması, çevreyle etkileşiminde eleştirici bir bakış, çevreyle ilgili konularda duyarlılık, bilinçlilik, girişkenlik sahibi bir yurttaş, kenttaş olarak yetişmesi olarak belirtilebilir. Çevrenin niteliğini belirleyen doğayla ilgili tutumların, egemen olan ekonomi biçimleriyle yakından ilişkili olduğunu bireylere gösterebilmek, onlarda geleneksel değerlerin nasıl sürdüğü konusunda eleştirel bir uyanıklık, bilinçlilik yaratabilmek, var olandan farklı toplum biçimleri ve değerlerinin de var olabileceğini gösterebilmek bu tür bir eğitimin güttüğü amaçlar olarak sıralanabilir (Geray, 1997: 325-329). Böyle bir eğitimin amacı Tablo 1’de de görülmektedir.

Tablo1: Çevre Eğitiminin Amacı

(Kaynak: Küçükçankurtaran, 2008: 176)

Tablo 1'den de anlaşılacağı üzere çevre eğitimi ile asıl ulaşılmak istenen hedefin çevre bilinci olduğu söylenebilir. Çevre eğitimi ile bireylere verilecek çevre hakkındaki bilgi, değer, tutum, beceri ve düşünce yapısı çevre bilincinin gelişmesini sağlayabilecektir. Çevre bilincine sahip olan bireyler de doğru ekolojik amaçları savunabilecek, yeni strateji ve çözümler üretebilecek, hem yerel hem de global dayanışmanın önemini görebilecek, yeni olumlu davranışlar kazanabilecek ve çevrenin ekonomik, sosyal, politik, ekolojik boyutu ve önemini kavrayabilecektir. Özellikle yarının avukat, doktor, mühendis, akademisyen, politikacı ve diğer meslek gruplarını yetiştirecek olan öğretmen adaylarına, öğrenim gördükleri bölümlerinde böyle bir bilinç verilebilirse çok daha faydalı olabilecektir. Çünkü öğretmen adaylarının çevre bilincine sahip olması demek, yarın onların yetiştireceği nesillerin de bu bilinçle yetişeceği anlamına gelmektedir. Böyle bir bilince sahip olan bugünün küçükleri ise gelecekte farklı meslek gruplarına mensup toplum bireyleri olarak pek çok sorunun çözümüne ışık tutabilecektir.

3. Çevre Bilincinin Geliştirilmesinde Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinin Önemi: Niğde Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı Örneği

Çevre bilincine sahip olmayan bir insanın, yaşadığı dünyayı kendisinden sonra başkalarının da kullanacağını idrak edebileceği söylenemez. Aslında çevrenin, insanlara geçmişten kalan bir miras değil; korunması, geliştirilmesi ve gelecek nesillere en güzel şekilde devredilmesi gereken bir emanet olarak düşünülmesi gerekmektedir. Çevrenin korunması, geliştirilmesi ve iyileştirilmesi konularında gösterilen çabaların amacının, insanların daha sağlıklı ve güvenli bir çevrede yaşamalarının sağlanması olarak belirtilebilir. Bunu sağlayacak olanın da insanın kendisi olduğunun unutulmaması gerekmektedir. Çünkü çevreye zarar veren de, çevreyi koruyan ve geliştiren de insan olmaktadır. Günümüzde çevre bilinci sağlıklı bir çevrede yaşamayı, temel insan haklarından biri olarak kabul etmektedir. Bu ise ancak kaliteli bir eğitimle mümkün olabilecektir (Oğuz, 2009). Yükseköğretim Kurulu tarafından Eğitim Fakültelerinin programlarının güncellenmesi maksadıyla başlatılan çalışmalar kapsamında 2006 yılından itibaren zorunlu ders haline getirilen (Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Topluma Hizmet Uygulamaları Rehberi, 2008) THU dersi ile de öğretmen adaylarına çevre konusuyla beraber pek çok alanda bilinç kazandırılması hedeflenmektedir.

1988 yılında 388 Avrupa üniversitesi rektörü tarafından onaylanmış Bologna Üniversiteler Anayasası ile (Magna Charta Universitatum); geleceğin kültürel, bilimsel ve teknolojik gelişmelerle belirleneceği, çevreye duyarlı kuşakların yetiştirilmesinin hedeflenmesi gerektiği ve topluma hizmette üniversitelerin de bir fonksiyonu olduğu görüşlerinin benimsendiği söylenebilir. Bologna sürecine uyum bağlamında da eğitim fakültelerinde THU dersinin verilmesini kararlaştıran Yüksek Öğretim Kurulu, üniversitelerin toplumla

bütünleşmesini sağlamak amacıyla söz konusu dersin tüm üniversitelerde verilmesini uygun bulmaktadır. Dersin kapsamı alanındaki konular ise, kısaca insan hakları, hayvan hakları, çevre ve kültürel miras olarak belirtilebilir (Anadolu Üniversitesi, 2011). THU dersi çerçevesinde yapılan projeler ile, eğitim fakültelerinde okuyan öğretmen adaylarının;

- Toplumsal sorumluluk bilinçlerinin geliştirilmesi,
- Hizmet öncesinde toplumun sorunlarıyla ilgilenmelerinin, bu sorunlara çözüm arama ve belirlenen sorunlara çözüm fırsatı bulabilmelerinin sağlanması,
- Özgüvenlerinin geliştirilmesi ve mesleki doyumlarının artırılması,
- Toplumsal duyarlılık ve farkındalığın geliştirilmesi,
- İşbirliği, dayanışma, etkili iletişim ve özdeğerlendirme becerilerinin desteklenmesi amaçlanmaktadır (Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Toplum Hizmet Uygulamaları Dersi Yönergesi, 2009).

Yukarıda izahı yapılan hususlar ışığında, THU dersinin gerçek amacının, öğretmen adaylarında toplumsal anlamda bir bilinç, farkındalık ve sorumluluk duygularını geliştirmek olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarının sosyal sorumluluk projeleriyle topluma destek olması, onların mesleklerinde daha etkili ve yararlı olmalarını sağlayabilecektir. Öğretmen adaylarının yoksulluk, bilgisizlik, duyarsızlık gibi toplumun gerçek sorunlarına karşı bir ekip ruhuyla çözümler üretmeye çalışması, gelecekte daha yaşanabilir bir dünyanın kapılarını açabilecektir. Çünkü yapılan projelerle toplumsal sorumluluk ve bilinçleri artan öğretmen adayları, gelecekte yetiştirecekleri öğrencilerine de bu sorumluluk duygularını aşılayabilecektir. Toplumsal sorumluluk bilinciyle yetişen nesiller ise pek çok sorunun çözümüne ışık tutabilecektir. Burada aslında eğitim fakültelerinin toplumsal sorumluluk ve bilinci oluşturmada çok önemli bir işlevlerinin olduğu açıkça görülmektedir.

Eğitim fakülteleri toplumsal yaşamın zenginleşmesine çok çeşitli alanlarda katkı yapabilir. Kız çocuklarının ve kadınların eğitimi bu alanlardan birisi olarak belirtilebilir. Eğitim fakülteleri, aile içi iletişim, çocuk yetiştirme yöntemleri, sağlıklı beslenme alışkanlıklarının kazandırılması ve sağlığın korunması gibi alanlarda eğitim hizmetleri sunarak toplumsal yaşama katkıda bulunabilir. Toplumda dezavantajlı bireylere yönelik uygulamaları ve bu kesime sunulan hizmetlerin kalitesini yükseltmek amacıyla öneriler geliştirebilir. Böylece de toplumsal bütünleşmeye katkıda bulunabilir. Bireylerin daha üretken ve mutlu bir yaşam sürdürebilmeleri için, özellikle de daha kolay iş bulabilmeleri için çalışmalarını yoğunlaştırabilir. Kültür, sanat ve spor etkinlikleri düzenleyerek, çevre eğitimine öncelik vererek, kitle iletişim araçlarını etkili bir biçimde kullanarak, toplumumuzda demokrasinin yerleşmesine ve insan haklarının gelişmesine katkıda bulunarak toplumsal yaşamın kalitesini artırabilir (Eğitim Fakülteleri ve Toplum Hizmet İşlevi Çalıştayı, 2006: 34).

Eğitim fakültelerinin toplum yaşamındaki önemini anlatılanlarla sınırlı olduğu söylenemez. Çünkü eğitim fakültelerinde, toplum bireylerinin karakterleriyle beraber geleceklerini de şekillendirecek olan öğretmen adayları yetişmektedir. İşte öğretmen adaylarının hem teorik hem de uygulamalı olarak almış oldukları THU dersi, onlara toplum konusunda ne kadar büyük bir sorumluluk yüklenmiş oldukları bilincini vermektedir. Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı öğretmen adaylarının, THU dersi öğretim üyesi Doç. Dr. Mustafa Talas yönetiminde yapmış oldukları bazı projeler, öğretmen adaylarına çevre bilincinin kazandırılması adına örnek olarak verilebilir. Bu projeler kapsamında yapılan faaliyetlerden bazıları Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 2: Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı Öğretmen Adaylarının THU Dersi Çerçevesinde Yapmış Oldukları Bazı Projeler

Proje Adı	Öğretim Yılı	Açıklama
Erozyon Kontrolü ve Ağaçlandırma	2009-2010	Niğde Çevre ve Orman Müdürlüğü’nden temin edilen 250 adet fidan Niğde’nin Altunhisar ilçesine dikildi.
Rüzgar Perdesi Projesi	2009-2010	Niğde Çevre ve Orman Müdürlüğü’nden temin edilen 250 adet fidan Niğde’nin Altunhisar ilçesine dikildi.
Karanlığa Bir Kitap da Sen Yak	2009-2010	Niğde Yeşil Burç İlköğretim Okulu için Niğde’deki kırtasiyeler, Niğde Üniversitesi öğretim elemanları ve öğrencilerinin yardımıyla toplanan kitaplar, ilgili okulda açılması planlanan kütüphaneye bağışlanmıştır.
Okula Yardım Yap Toplumu Kurtar	2009-2010	Niğde Memnune Türker İlköğretim Okulu’nun sınıflarına öğretmen adaylarının girişimiyle pano yardımı yapılmıştır.
Geri Dönüşümde Bilinçlendirme	2010-2011	Niğde Dumlupınar İlköğretim Okulu öğrencileri geri dönüşümün çevre açısından önemi konusunda bilinçlendirildi. Öğretmen adaylarının geri dönüşüm konusuyla ilgili olarak yaptıkları ilgi çekici afişlerle öğrencilerdeki bilinç seviyesi artırıldı.
Pillerimizi Canlandıralım	2010-2011	Niğde Belediyesi ve yerel TV kanallarından destek alınarak, atık pillerin zararlarıyla ilgili geniş kapsamda halk bilinçlendirildi. Pil toplama kutuları yapılarak Niğde’deki on farklı ilköğretim okuluna dağıtıldı. Afişler ve slaytlar yardımıyla öğrencilere bu konuda yararlı bilgiler verildi.

Geleceğimizi Birlikte Yeşertelim	2010-2011	Niğde Üniversitesi öğrenci kulüpleri aracılığı ile üniversite bünyesindeki tüm programları ulaşıldı. Üniversite gençliğine fidan dikmenin önemini kavratmak ve bir araya gelerek çevresel farkındalığı bir eyleme dönüştürmek amacıyla yürütülen bu proje, Orman Haftası içerisinde yapıldı. Niğde Çevre ve Orman Müdürlüğü'nden temin edilen 1000 adet fidan, öğrencilerle beraber Niğde Üniversitesi Rektörü, çok sayıda öğretim üyesi ve yerel basının da katılımıyla Niğde Üniversitesi Merkez Yerleşkesi'ne dikildi.
İlköğretim Öğrencilerine Fidan Dikme Bilinci Kazandırma	2010-2011	Niğde Çevre ve Orman Müdürlüğü'nden temin edilen 30 adet fidan Niğde Zahide Sefer İlköğretim okulu bahçesine öğrencilerle birlikte dikildi. Ağaçların yararları ile ilgili olarak öğrenciler bilgilendirildi.
Atık Yağlar Bizim Temiz Sular Sizin	2010-2011	Niğde Belediyesi'nin desteği alınarak, atık yağların su kaynakları ve çevreye olan zararları konusunda halkı bilinçlendirici broşür ve afişler dağıtıldı. Esnaf ve öğrencilere yararlı bilgiler verildi.
Ağaç Dikimi	2010-2011	Niğde Çevre ve Orman Müdürlüğü'nden temin edilen 75 adet fidan, Eğitim Fakültesi Dekanı, proje yöneticisi ve sınıf öğretmenliği programı öğrencileri ile beraber yerel basının da katılımıyla Niğde Üniversitesi Merkez Yerleşkesi'ne dikildi.
Ağaçlandırma ve Park Çalışması	2010-2011	Niğde Ziraat Odası Başkanlığı'nın desteği ile 250 adet fidan temin edildi. Bu fidanların bir kısmı Niğde 19 Mayıs İlköğretim okulu idarecileri, öğretmenleri ve öğrencilerinin katılımıyla okulun bahçesine, diğer kısmı ise Niğde Belediyesi Park Bahçeler Müdürlüğü'nün katkılarıyla bir park alanına dikildi.
Geri Dönüşüm Konusunda Bilinçlendirme	2010-2011	Niğde Belediyesi'nin desteği ile Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Sabancı Kız Yurdu girişine geri dönüşüm kutuları monte edildi. Ayrıca eğitim fakültesi ve kız yurdunun her katına, geri dönüşüm amaçlı karton kutular yerleştirildi. Niğde 75. Yıl Mustafa Altuncu İlköğretim Okulu öğrencileri, geri dönüşüm ve çevre kirliliği konularında bilgilendirildi.
Ağız Dış Sağlığı ve Ağaç Dikimi	2010-2011	Niğde Çevre ve Orman Müdürlüğü'nden temin edilen 10 adet fidan Niğde Yeşil Burç İlköğretim okulu bahçesine öğrencilerle birlikte dikildi. Niğde İl Sağlık Müdürlüğü ile

		irtibata geçilerek müdürlük tarafından görevlendirilen bir diş hekimi ve iki hemşire eşliğinde ilgili okulun öğrencilerine ağız ve diş sağlığının önemiyle ilgili bilgiler verildi. Ayrıca öğrencilere birer adet diş macunu ve diş fırçası dağıtıldı.
Rehabilitasyon Merkezine Ziyaret	2010-2011	Niğde Ensar Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi ziyaret edilerek, sponsor firmalardan sağlanan destek ile alınan yiyecek ve içeceklerle engelli çocuklar sevindirildi.
Huzurevi Ziyareti	2010-2011	Öğrenciler Niğde Huzurevini ziyaret ederek, yaşlılar için Müzik Öğretmenliği Bölümü öğrencileriyle beraber eğlence düzenledi. Huzurevi sakinlerinin de şiirler okuyup, şarkılar söylediği ziyarette hem öğrenciler hem de huzurevi sakinleri keyifli bir gün geçirdi.
Ecza Dolabı Malzemeleri ve Sağlıklı Dişler Kampanyası	2010-2011	Niğde'nin Çavdarlı kasabesindeki Şehit Erdal Ün İlköğretim Okulu için ecza dolaplarıyla beraber ecza dolabında olması gereken malzemeler, öğrencilere verilmek üzere diş macunu ve diş fırçaları yardımsever vatandaşlardan temin edildi. Daha sonra okula teslim edildi ve öğrenciler ağız-diş sağlığı hakkında bilgilendirildi.
Bir Kalem Bir Öğrenci	2010-2011	Projenin ismi olan "Bir Kalem Bir Öğrenci" sloganı, 1000 adet kalem üzerine bastırıldı. Bu kalemler öğrenciler ve öğretim elemanlarına satıldıktan sonra, elde edilen gelire Niğde Keçikale kasabesindeki Atatürk İlköğretim Okulu ve Cumhuriyet İlköğretim Okulu'na toplam birer adet mikroskop, onar kutu lam ve lamel hediye edildi. Proje kapsamında bir başka köy okuluna da 24 paket A4 kağıdı bağışlandı.
Ağız Diş Sağlığı ve İlk Yardım	2010-2011	Niğde İl Sağlık Müdürlüğü'nden temin edilen broşür ve afişlerle, Niğde Dumlupınar İlköğretim Okulu öğrencileri ağız ve diş sağlığı konusunda bilgilendirildi. Marketlerin yardımıyla elde edilen diş fırçası ve diş macunları öğrencilere dağıtıldı. Bir tıp doktorundan yardım alınarak, ecza dolabında olması gereken malzemelerle ilgili bilgi alındıktan sonra, eczanelerin yardımıyla da gerekli malzemeler temin edildi. Bu malzemeler, öğrencilere ilk yardımla ilgili gerekli bilgiler verilerek okula teslim edildi.

Kitap Toplama Kampanyası	2010-2011	Niğde merkezinde bulunan kırtasiye ve dershanelerden kampanya için temin edilen kitaplar, Zahide Sefer İlköğretim Okulu'ndaki ihtiyacı olan öğrencilere verildi. Kampanyaya ayrıca Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencileri de getirdikleri kitaplarla destek oldu.
Miniklerle El Ele	2010-2011	Niğde Kumluca-Hamamlı Özgür Bilen İlköğretim Okulu'nda belirlenen bir sınıf boyandı. Sınıftaki iki adet ecza dolabı kullanılır duruma getirildi. Sınıftaki panolar yenilendi. Öğrencilere derslerinin tekrarı niteliğinde etüt programı yapıldı. Çocuk doktoru ile okul öğrencilerine genel sağlık bilgileri verildi. Ayrıca ağız ve diş sağlığı konusunda da öğrencilere yararlı bilgiler sağlandı. Okul bahçesinde öğrencilerle beraber fidan dikimi yapıldı.
Genç Beyinlerde Genç Kuşaklara Eğitim	2010-2011	Niğde Mustafa Altuncu İlköğretim Okulu 6. sınıf öğrencilerine temel derslerin tekrarı ve pekiştirilmesi amacıyla, proje kapsamındaki öğretmen adaylarının yürüttüğü 1,5 aylık kurs programı düzenlendi. Kurs bitiminde, geliri okula bırakılan bir kermes yapıldı. Kermes için hediyelik eşyalar, Niğde esnafının yardımlarıyla temin edildi.
Okula Yardım Amaçlı Kermes	2010-2011	Niğde Milli Eğitim Müdürlüğü kanalıyla yardım amaçlı belirlenen Niğde'nin Çamardı ilçesi Kızılören köyündeki Rebia Filibeli İlköğretim Okulu için kermes düzenlendi. Kermes için Niğde Valiliği de destek vererek gerekli davetiyeler ve "Bir Kalem Bir Gelecek" sloganlı kalemler basıldı. Kermese Niğde esnafı ve evde kalan öğrencilerden yiyecek-içecek yardımı sağlandı. Niğde Valisi, Niğde Üniversitesi Rektörü, Milli Eğitim Müdürü, Niğde Belediye Başkanı, çok sayıda öğretim üyesi, öğrenciler ve basın mensuplarının katılımıyla düzenlenen kermesten elde edilen gelire, okul öğrencilerinin her birine yardım poşetiyle beraber kırtasiye malzemeleri, diş fırçası ve diş macunu dağıtıldı.
İşitme Engellerini Aşalım Toplumla Kucaklaşalım	2010-2011	Öğretmen adaylarının Niğde Derbent Kültür Merkezi'nde düzenledikleri şiir dinletisi ve folklor gösterisi gecesinden elde edilen gelire, Niğde Hüdavend Hatun İşitme Engelliler İlköğretim Okulu öğrencilerine çeşitli hediyeler alındı. Ayrıca sınıflar öğrencilerin istedikleri renklere boyandı.

Güzel Sınıfım	2010-2011	Niğde 75. Yıl Mustafa Altuncu İlköğretim Okulu'nda belirlenen bir sınıf Niğde Belediyesi'nin katkılarıyla boyandı. Niğde esnafının yardımlarıyla sınıfa perde, sıra örtüsü ve çöp kutusu hediye edildi. Sınıf panosu ve Atatürk Köşesi yenilendi. Öğrencilere Niğde'deki kırtasiyelerden sağlan kitap ve kırtasiye yardımı yapıldı. Aynı proje kapsamında, bir başka ilköğretim okulu olan Niğde Dumlupınar İlköğretim Okulu öğrencilerine, 23 Nisan etkinlikleri için folklor çalışması yaptırıldı. Niğde Himmetli İlköğretim Okulu öğrencileriyle birlikte, okul bahçesine Niğde Çevre ve Orman Müdürlüğü'nden temin edilen fidanlar dikildi.
Eğitime Gönül Verenlerin Gecesi	2010-2011	Proje kapsamında kurulan Eğitim Sevdalıları Tiyatro Grubu'nun sergilemiş olduğu oyundan elde edilen gelirle, Niğde Hüdavend Hatun İşitme Engelliler İlköğretim Okulu boyandı, okula iki adet fotokopi makinesi hediye edildi.
Kardeş Okul Projesi	2010-2011	Niğde Sakarya İlköğretim Okulu kardeş okul projesine dahil edilerek, bu okul öğrencilerinden maddi desteğe ihtiyacı olanlar okul idaresi tarafından tespit edildikten sonra, bu öğrencilere ayakkabı, kıyafet ve kitapla beraber dersleri için etüt yardımı da yapıldı.
Kermes	2010-2011	Niğde'nin Kilidere kasabesindeki Şehit Er Bülent Tunçbilek İlköğretim Okulu 'nda kermes düzenlenebilmesi için Niğde Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izin alındıktan sonra yapılan kermesten elde edilen gelirle, hem öğrencilere hem de Kildere'deki ihtiyacı olan ailelere yardım edildi.
Okumak İçin El Ele	2010-2011	Niğde Zahide Sefer İlköğretim Okulu öğrencilerine kitap okuma sevgisi ve bilincini kazandırmayı amaçlayan bu proje kapsamında, öğrenciler için bazı Niğde esnafı sponsorluğunda kitaplar temin edilmiş ve öğrencilere dağıtılmıştır.
Sağlıklı Yaşam İçin Günde İki Bardak Süt İçin	2010-2011	Niğde Behzat Ecemiş İlköğretim Okulu öğrencilerine süt dağıtılarak, sütün insan sağlığı açısından önemi ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Tablo 2'den de anlaşılacağı üzere, THU dersi çerçevesinde yapılan projelerin içeriğine bakılacak olursa, toplumu bilinçlendirmek adına pek çok

şeyin yapıldığı görülebilecektir. Projeler tek tek ele alındığında pek etkisi yokmuş gibi görünse de aslında her bir öğrenci grubunun ele aldığı proje ile pek çok soruna ışık tutulduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarının gerçekleştirmiş oldukları bu projeler, onların gelecekte mesleklerinde daha başarılı olmalarına, daha bilinçli bir nesil yetiştirmelerine neden olabilecektir. Yaptıkları projelerle hem doğal hem de sosyal çevre ile ilgili pek çok soruna değinen ve çareler üretmeye çalışan öğretmen adayları, çevre bilinciyle dolu bireyler olarak çevreye duyarlı bir geleceğin yetişmesine ışık tutabilecektir.

Sonuç

Günümüzde çevre sorunları ve bunların insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerine karşı, çevre korumanın öneminin artması gerekmektedir. Çevreye sahip çıkılarak korunması ve geliştirilmesi gelecek nesillerin kurtarılması adına büyük önem taşımaktadır. Bilinçsizce yapılan davranışların sonuçlarına katlanmak yerine, sorumluluk duygusuyla hareket ederek çevre sorunlarının çözümünde aktif rol almak ve öneriler üretmek katkıda bulunmak gerekmektedir. İnsanların bu konuda yapacakları çabalarına, çevre eğitimi rehberlik edebilecektir.

Çok yönlü bir çevre eğitimiyle bilinçlendirilen nesiller, pek çok sorunun çözümüne ışık tutabilecektir. İletişim araçlarının yardımıyla hızlı bir biçimde uygulanacak eğitici programlar öncelikle çocuklara verildiğinde, birkaç kuşak sonra meyvelerini toplamak mümkün olabilecektir. Yetişkinlerin eğitimi ile de, doğa bilinci yaygınlaştırıldığında sorunlara bakış açıları denetime alınacak ve uygun politikalar üretilebilecektir. Geleceğimizin güvencesi, insan türünün devamı ancak böyle önlemlerle, bilinç kazandırarak sağlanabilecektir (Alpagut, 1997: 118-119). Nesillerin çevre bilinciyle donatılmasında ise öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Ancak öğretmenlerin böyle bir bilinç ve farkındalığı öğrencilerine verebilmesi için öncelikle kendilerinin bu bilinci taşımasına bağlı bulunmaktadır. Öğretmen adaylarına eğitim hayatlarında çevre bilincinin verilebilmesi ile pek çok sorun çözüme kavuşturulabilecektir. Bu bilinç ile topluma karşı sorumluluk duygusu artan öğretmen adayları, toplumun gerçek ihtiyaçlarını görebilecek, öğrencilerini de bu doğrultuda yetiştirebilecektir. THU dersi ile asıl amaçlananın da öğretmen adaylarındaki bu sorumluluk ve bilinç duygusunu geliştirmek olduğu söylenebilir.

Toplumunu oluşturan bireyler olarak insanların sadece kendi sorunlarıyla ilgilenip, çevreden bihaber olarak yaşamasının yeterli olamayacağını bilmeleri gerekmektedir. Sağlıklı bir toplum olabilmek dünyaya, insanlara ve olaylara bir bütün olarak bakmak ile mümkün olabilecektir. Sadece kendi ekseninde bakmayıp, başkalarının da var olduğu bilincine sahip olarak, daha sorumlu ve sağlıklı bir sosyal atmosferin oluşturulması olanaklı hale gelebilecektir (Talas, 2008: 156). İşte THU dersi de öğretmen adaylarına böyle bir sorumluluk bilincini

vermeyi amaçlamaktadır. THU dersi ile başkalarının sorunlarını paylaşan ve sorumluluk duyguları artan öğretmen adayları, yaptıkları projelerle toplum ile bütünleşebilmekte, sorunlara yine projeleri çerçevesinde çareler üretebilmektedir. Teorik bilgilerin uygulamaya dönüştüğü ve öğretmen adaylarının çevreye karşı bilinçlerinin artırılmasının hedeflendiği THU dersi çerçevesinde gerçekleştirilen proje örneklerine Tablo 2’de bakıldığında, öğretmen adaylarının gerçekten de toplumun farklı sorunlarına farklı çözümler ürettikleri görülebilecektir. Ağaç dikimi, çevre ve sağlıkla ilgili pek çok konuda insanların bilinçlendirilmesi, yardım amaçlı yapılan kermesler ve kampanyalar, öğrencilere verilen etüt hizmetlerinin... vd. hep toplumu daha iyiye götürmek, daha yaşanabilir bir dünyayı gelecek nesillere emanet etmek adına yapıldığı söylenebilir. Böyle bir amaçla yapılan THU dersinin, daha geniş kitlelere hizmet edebilmesi için eğitim fakülteleriyle sınırlı kalmayarak yükseköğretim kapsamındaki tüm programlara yayılması gerekmektedir. Bütün mesleklerin aslında topluma hizmet amacıyla yapılması gerektiği göz önüne alınırsa, THU dersinin diğer eğitim programlarında uygulanmasının önemi de ortaya çıkacaktır.

KAYNAKLAR

- Alpagut, Berna. (1997). Doğal Çevre ve İnsanın Evrimi. (Editör: Ruşen Keleş). *İnsan Çevre Toplum*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Anadolu Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi. (2011). Topluma Hizmet, <http://iibf.anadolu.edu.tr/topluma-hizmet> (E.T: 06.02.2012).
- Arvanitis, Agni Vlavianos. (2007). Biopolicy-Building a Society of Vision and Hope. (Editör: Ayşegül Mengi). *Çevre ve Politika Başka Bir Dünya Özlemi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Baker, Ruth E. (2001). Determination of Environmental Refugees: Cases for Inclusion and Expansion. <http://www.macalester.edu/environmentalstudies/macenvreview/determination.htm> (E.T: 13.02.2012).
- Barrett, Sabrina. (2005). *Understanding the Importance of Environmental Education: An Examination of I Love A Clean San Diego, a Local Environmental Nonprofit*. ESYS 190B. San Diego, USA: Senior Project. http://esys.ucsd.edu/internship/images/intern_papers/Barrett_Sabrina.pdf (E.T: 13.02.2012).
- Çevre Kanunu. Kanun Numarası: 2872. Kabul Tarihi: 09.08.1983. Resmi Gazetede Yayımlanma Tarihi:11.08.1983. Sayı:18132. Yayımlandığı Düstur Tertip: 5, C. 22, s. 499.
- Eğitim Bilimleri Bakış Açısıyla Eğitim Fakülteleri ve Topluma Hizmet İşlevi Çalıştayı*. (2006). Yayın No: 200. Yayına Hazırlayan: Dinçer Çağlayan. 2-3 Mart. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Topluma Hizmet Uygulamaları Rehberi*. (2008). Kayseri.

- Erentay, Nilgün ve Erdoğan, Mehmet. (2009). *22 Adımda Doğa Eğitimi*. ODTÜ Toplum ve Bilim Merkezi. Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Eroğlu, Susran E. (2010). Kent, Kentleşme ve Kent Sorunları. (Editörler: Feridun Merter ve Mustafa Talas). *Sosyoloji*. İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Erten, Sinan. (2004). Çevre Eğitimi ve Çevre Bilinci Nedir, Çevre Eğitimi Nasıl Olmalıdır? *Çevre ve İnsan Dergisi*. Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın Organı. Sayı 65/66. 2006/25 Ankara.
- Geray, Cevat. (1997). Çevre Eğitimi. (Editör: Ruşen Keleş). *İnsan Çevre Toplum*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Gülay, Hülya ve Önder, Alev. (2011). *Sürdürülebilir Gelişim İçin Okulöncesi Dönemde Çevre Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Iizuka, Michiko. (2000). *Role of Environmental Awareness In Achieving Sustainable Development*. ECLAC-Economic Commission for Latin America and the Caribbean. <http://www.eclac.cl/publicaciones/xml/4/8824/lcr1961i.pdf> (E.T: 02.02.2012).
- Jardins, Joseph R. Des. (2006). *Çevre Etiği*. (Çeviren: Ruşen Keleş). Ankara: İmge Kitabevi.
- Keleş, Ruşen, Hamamcı, Can ve Çoban, Aykut. (2009). *Çevre Politikası*. (6. Basım). Ankara: İmge Kitabevi.
- Kendall, Henry. (1992). *World Scientists' Warning To Humanity*. <http://deoxy.org/sciwarn.htm>
- Kışlalıoğlu, Mine ve Berkes, Fikret. (2009). *Çevre ve Ekoloji*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Küçükçankurtaran, Evren. (2008). "Çevre Eğitiminde İnternetin Kullanımı: Çevreye Karşı Olan Sorumluluklarımızın Farkına Varmamızda İnternet Nasıl Etkili Olabilir?" *inet-tr'08 - XIII. Türkiye'de İnternet Konferansı Bildirileri*. 22-23 Aralık. Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Ankara
- Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Toplum Hizmet Uygulamaları Dersi Yönergesi*. (2009). Denizli.
- Oğuz, Mustafa. (2009). *Çocuklara Çevre Bilinci Nasıl Kazandırılır?* <http://www.turkiyesel.com/genel-cevre-konulari-ve-cevre-bilinci/22056-cocuklara-cevre-bilinci-nasil-kazandirilir.html> (E.T: 02.02.2012).
- Robbins, Kelly. (2003). *Environmental Awareness: Overcoming Ignorance and Apathy by Getting People Outside*. Macalester Environmental Review. http://www.maclester.edu/environmentalstudies/macenvreview/environmental_awareness.htm (E.T: 30.01.2012).
- Sharma, Tiya. (2012). *What Is Environment?* <http://www.publishyourarticles.org/eng/articles/what-is-an-environment.html> (E.T: 13.02.2012).
- Talas, Mustafa. (2008). *Türkiye'de Sanayi Teşviği Uygulamaları*. İstanbul: Doğu Kütüphanesi.
- Talas, Mustafa. (2010). Küreselleşme Sürecinde Türkiye'de Tarım ve Gıda Güvenliği. *Karadeniz Dergi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 8. <http://www.karadenizdergi.com/pdf/8/2.pdf> (E.T: 12.01.2012).
- Türkiye Çevre Atlası*. (2004). T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı. Ankara. http://www.seferihisar.bel.tr/katalog/wp-content/plugins/page-flip-image-gallery/popup.php?book_id=4 (E.T: 30.01.2012).

Mustafa Talas, Abdullah Karataş
Çevre Bilincinin Geliştirilmesinde Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinin Önemi: Niğde Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Programı Örneği
The Importance of Community Service Practices Course in Improving Environmental Awareness: The Example of Niğde University Faculty of Education

Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi. (2006). T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. Kişisel Gelişim Çevre Koruma. Ankara.
http://cygm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/meslekigelisim/moduller/cevre_koruma.pdf (E.T: 30.01.2012).
Yıldız, Kazım, Sipahioğlu, Şengün ve Yılmaz, Mehmet. (2008). *Çevre Bilimi ve Eğitimi*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.